

Карпенко Г. Л.*

к. ю. н., доцент, доцент кафедри
морського та митного права

Національного університету
“Одеська юридична академія”

(м. Одеса, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9436-1111>

Смірнова Н. Р. **

бакалавр права,

Національний університет

“Одеська юридична академія”

(м. Одеса, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3815-1803>

*Hanna Karpenko, PhD in Law, Docent, Associate Professor of the Department of Maritime and Customs Law of National University “Odessa Law Academy” (2, Akademichna St., Odessa, Ukraine).

**Natalia Smirnova, Bachelor of Law, National University “Odessa Law Academy” (2, Akademichna St., Odessa, Ukraine).

УДК 347.83:[070+654.19]

DOI 10.26886/2524-101X.1.2019.7

МАС-МЕДІА ПРАВО НА ЕТАПІ ПОСТМОДЕРНУ

MAS-MEDIA LAW AT THE POSTMODERN STAGE

ABSTRACT

The article is devoted to the investigation of legal regulation of information activity in Ukraine, in particular legal regulation of advertising in the context of development of the latter against the background of Internet resources. As a result of the study, it was found that the legal norms regulating information activities of mass media, including mass media, are imperfect and fragmentary. The mentioned institution of legislation is not yet characterized by a perfect conceptual-terminology apparatus, sufficient system and consistency with other institutes of information legislation. At

the same time, the problem of legal regulation, organization and implementation of information operations in the current conditions of information globalization was revealed. It was concluded that the uncontrollability of some aspects of advertising activity has a negative tendency in the form of manipulative and aggressive activity by unscrupulous respondents. The problem of awareness of human rights in relation to the implementation of their respondents in everyday life was revealed. This is an important indicator of the level of legal awareness in our state. As you know, the availability of information is one of the important qualities of the information society. It was impossible not to emphasize this problem, because it is clearly expressed in Ukraine. The authors analyze the specific weight of influence among mass media on the outlook of ordinary citizens and the authority of the mass media in general. A significant disadvantage of the current Ukrainian legislation, in particular in the information sphere, is the lack of accuracy, somewhat misleading formulation. A significant proportion of information relations is regulated by subordinate legal acts, or generally rules are scattered under various legislative acts in related branches of law. This greatly complicates access to them and the correct use of current legislation. As a conclusion, it is possible to add that it is critically necessary to create a legislative act which will correspond the state of modern development of the information society in Ukraine, the norms of which will have an universal character.

The key words: mass-media, Internet-resources, information activity, information operations, postmodern stage.

“З середини 90-х років XX століття – від того часу, коли Інтернет зі спеціалізованої військової мережі у реальності перетворився на мережу глобальну, Мережу з великої літери – уявлення про інформаційне суспільство, тобто суспільство, яке базується на вмінні всіх і кожного обробляти (у широкому сенсі цього слова) інформацію, – уявлення про інформаційне суспільство “набуло плоти й крові”, а саме інформаційне суспільство з красивої гіпотези несподівано стало цілковитою реальністю” (Лактионов, 2004, с. 5-6).

Серед основоположних засад сучасної правової, демократичної держави важливе місце посідає право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань, право вільно збирати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб, які закріплені у ст. 34 Конституції України. Практична реалізація цих прав здійснюється, зокрема, за допомогою інформаційної діяльності друкованих засобів масової інформації, а саме засобів масової комунікації, які відіграють вагомий роль у забезпеченні суспільства масовою інформацією, формуванні громадської думки й традиційно посідають важливе місце у національному інформаційному просторі України.

Забезпечення повноцінного розвитку національного інформаційного простору в умовах становлення інформаційного суспільства створює необхідність системного дослідження теоретико-правових засад правового регулювання інформаційної діяльності засобів масової інформації, їх інформаційно-правового статусу та правового статусу суб'єктів їх діяльності, а також правових особливостей державного управління і механізмів саморегулювання у сфері інформаційної діяльності.

Держава не може бути розвинутою і економічно потужною без доступу до світових інформаційних ресурсів. Подолання цифрової нерівності – одне з головних завдань владних інститутів в Україні (Бесчастний, 2009).

Наприкінці ХХ ст. розвинуті країни світу поставили собі на меті прискорити перехід від постіндустріального до нового етапу розвитку людства – інформаційного суспільства, основними ресурсами якого є знання та інформація.

Винайшов термін “інформаційне суспільство” професор Токійського технологічного університету Ю. Хаяші ще у 1969 р. Такі праці як “Японське інформаційне суспільство: теми і підходи”, “Межі політичного впливу на інформатизацію японського суспільства” та “План інформаційного суспільства” дали поштовх до подальшого розвитку дослідницької діяльності у цій сфері (Masuda, 1983).

Як вважає У. Мартін, під інформаційним суспільством розуміється “розвинуте постіндустріальне суспільство”, яке характеризується наявністю факторів розвитку: політичний, технологічний, соціальний, економічний та культурний (Мартін, 1990).

Перетворення, пов'язані з залученням інформаційних і телекомунікаційних технологій фактично до усіх сфер повсякденного буття пересічних громадян будь-якої країни, повинні контролюватися і спрямовуватися в інтересах усього суспільства в цілому.

Процеси і зміни, пов'язані з формуванням інформаційного суспільства, безумовно, кардинально підвищують суспільне значення і роль інформаційних відносин та інформаційної діяльності, що, у свою чергу, зумовлює істотне збільшення обсягів правового регулювання у цій сфері. Інформаційні процеси набули ознак цілеспрямованої і науково обґрунтованої інтелектуальної діяльності. Важливу роль у цих процесах відіграє право (Панова, 2011, с. 257).

Саме це стало однією з головних причин визнання існування галузі інформаційного права у багатьох країнах світу, зокрема і в

Україні. У зв'язку з глобалізацією взаємодії різних культур, народів та соціальних груп постають нові питання щодо ролі інформації у постіндустріальному суспільстві та способи поширення такої у соціокультурному середовищі. У наукових дослідницьких роботах досить суперечливо розглядається роль засобів масової комунікації (ЗМК). Прикладами цього роботи А. О. Рижанової “Засоби масової інформації”, В. В. Різун “Теорія масової комунікації”, І. М. Дзялошинського “Методы деятельности СМИ в условиях становления гражданского общества” тощо.

При розгляді даного питання не можна не звертати увагу на питому роль нових інформаційних технологій та теле-, радіокомунікацій в умовах глобалізації. Сучасний етап розвитку культури отримав назву “постмодерну”, або “постіндустріального суспільства”. Цьому періоду характерна культура споживання інформації, іронізація та маніпулятивна сегрегація за допомогою інформації.

Н. С. Леонов пише про те, що “інформація, як ніколи, стала інструментом влади. Коли стало відомо про сприйняття людською психікою навіювання, інформація у вигляді пропаганди та агітації стала головним важелем управління людьми. Вона поступово змінила собою грубу силу, насилля, яке довгий час вважалося єдиним знаряддям управління” (Леонов, 1996).

Демократизація суспільства та зростання інформаційної активності і споживання викликали до життя нове визначення інформаційних технологій як засобів управління суспільною свідомістю. Стає очевидно, що з розвитком техніки, зростанням технічного рівня засобів масової комунікації збільшується залежність способів творення культурних інформаційних продуктів і їх розповсюдження. За допомогою кіно, інтернету та відео вона стає глобально масовою, тобто доступною для мільярдів людей. XXI століття породило не просто мас-медіа, розвинуло засоби масової інформації (ЗМІ), а й викликало до життя абсолютно нове явище, таке як масова комунікація. У контексті нових технологій мова йде саме про засоби масових комунікацій (ЗМК).

Ж. Фрідман – відомий французький соціолог – висловив думку про те, що під масовою культурою розуміється сукупність культурних цінностей, відданих у розпорядження публіки завдяки ЗМК у рамках технічної цивілізації (Friedman, 2010, p. 336).

Сучасна культура трансформується з культури книги на культуру екрана, що безпосередньо відображається на способі мислення

сучасної людини. На місце книжкових сторінок прийшли сторінки комп'ютерних мереж.

Проте ЗМК – це лише спосіб розповсюдження інформації. Термін “засоби масової комунікації” та “засоби масової інформації” не є тотожними. “ЗМК” є набагато ширшим поняттям, за “ЗМІ” (до останніх можна віднести пресу, радіомовлення та телебачення). Коли ми говоримо про ЗМК, то маємо на увазі кінодокументалістику, пресу, радіомовлення, телебачення, Інтернет-сторінки, відео тощо. Крім того, засоби масової комунікації мають особливий комунікативний наголос, що не є характерним для ЗМІ.

Дослідженнями у сфері мас-медіа права займаються такі вчені як А. Москаленко, В. Цимбалюк, В. Шкляр, В. Рябало, О. Кузнєцова, Н. Петрова, Т. Якубенко тощо.

ЗМК можуть зробити надбанням мільйонів як оперні концерти, так і неймовірно жорстокі сцени насильства, що будуть нести психологічний дисбаланс до нестійких соціокультурних мас. У зв'язку з останнім виникає питання про моральну якість розповсюджуваної інформації за допомогою засобів ЗМК. Т. Адорно вважає, що корисність або шкідливість техніки залежить від того, як вона використовується суспільством: “У суспільстві, влаштованому відповідно до людської гідності, техніка була би не тільки звільняючим чинником, але і б знайшла сама себе” (Адорно, 2001, с. 213).

Серед мас-медійних технологій найбільшої популярності зазнало телебачення. Є один дуже важливий момент у ролі телевізійної симуляції. Наприклад, можна довго чути повідомлення про геноцид і залишатися до цього індиферентними, та варто побачити на екрані документальні кадри, що підтверджують описувані події, – і ставлення до них докорінно змінюється, оскільки ми певною мірою стаємо свідками, очевидцями події.

Те, що створювані образи можуть бути певним чином сфабриковані не має великого значення, оскільки імпульсивність отриманого образу вже був сприйнята нашою свідомістю, отже, впливовий аспект інформаційного повідомлення був певною мірою досягнутий.

У сучасному суспільстві ЗМК стало своєрідним способом передачі досвіду, культурних надбань та способом подолання ізолюваності культур. Проте, як і будь-які процеси глобалізації, поширення та розвиток ЗМК несе у собі небезпеку руйнування етнічної самобут-

ності, заміни та зменшення культурного розмаїття, тобто “надінтеграційність” процесів.

Етап постмодерну (постіндустріального суспільства) характерний створенням та накопиченням знань, доступністю цих процесів для кожного. Кожен має право на вільний доступ, користування та обмін інформацією, реалізацію свого потенціалу та підвищення рівня життя за допомогою електронно-цифрових технологій та теле-, радіокомунікацій.

Можливість реалізації таких цілей залежить від рівня розвитку інформаційного суспільства та засобів масової інформації, мас-медіа. Саме засоби масової інформації визначають види і напрямки інформаційної діяльності у будь-якій країні. У нашій державі основоположні засади розвитку інформаційного суспільства були закладені Законом України “Про основні засади розвитку суспільства на 2007–2015 роки” від 09.11.2007 р. № 537-V.

Важливо розуміти, що мас-медіа безпосередньо залежать від існуючого у державі політичного режиму. Процеси, що на даний момент відбуваються в Україні неможливі без обміну інформацією. І чим повнішою та незалежнішою вона буде, тим прозорішою стануть політичні метаморфози для розуміння пересічного громадянина. Отже, можна з упевненістю сказати, що найважливішою складовою функціональності демократії є свобода поширення інформації. Крім того, свобода слова є тією засадою, яка прямо закріплена в Конституції України. Вона не може бути реалізована без наявності інституту незалежних ЗМІ.

Попри те, що “загальний ідеал” як категорія досить розмитий в Україні, спрямованість на демократичні цінності є беззаперечним фактом. У контексті цього багато вчених, наприклад Н. Богомолова, В. Горохов, А. Москаленко, Ю. Хабермас, звертають увагу на форму вираження інформаційний процесів, а саме їх інтенсивність та прагматично-риторичну форму в медіапросторі. Головною комунікативною формою поширення ідей демократизації та моделей інформаційного розвитку є мас-медіа (Павлюк, 2003).

Проблемним аспектом нашої держави є ментальність українського народу, якому характерна низька заінтересованість інформаційною обізнаністю. До особливостей правового менталітету українського народу також належать недбале та негативне ставлення до права і закону, можливий правовий нігілізм та наївна ідеалістичність. Все це

призводить до правової неконтрольованості з боку громади правових та політичних процесів, що відбуваються у державі. Відсутність прагнень щодо обізнаності – це головна ознака слабкого інституту громадянського суспільства.

Андрій Любка доцільно зазначає: “Самопожирання, надмірна критичність до себе самих, особлива оптика, яка в усьому і крізь помічає лише негатив. Мені здається, це взагалі одна з наших рис, але протягом останніх років вона увиразнилася настільки, що починає домінувати над іншими. Нам усім бракує позитиву, оптимізму, простої підбадьорливої усмішки і віри у власні сили” (Любка, 2018).

На противагу цьому голова Центру інформації про права людини Т. Печончик каже, що українській ментальності характерний високий рівень підтримки цінностей прав людини, але велика кількість просто не має розуміння понять, якими оперує: “Українці виступають за права людини, гідність, справедливість, цінують свободу, кажуть, що є проблема дискримінації. Утім, якщо запитати детальніше, що ж таке права людини, звідки вони з’явилися, чи є порушенням прав людини ті чи інші ситуації, то значна частина респондентів не розуміє, що це таке. Для них це – за все хороше та проти всього поганого...” (Печончик, 2018).

Отже, результатом такої правосвідомості є те, що пересічному громадянину не відома така категорія як “мас-медіа”. В Україні ця категорія застосовується переважно у науковій та навчальній літературі. В. С. Цимбалюк у своїх дослідженнях пропонує для з’ясування змісту категорії “мас-медіа” право розділити поняття на дві складові: “мас” і “медіа”, де складова “мас” є скороченням від латинського слова “масовий”, що має значення широкої аудиторії, велику кількість учасників правовідносин, інтелектуальної діяльності, “зокрема даних та сигналів у статусі інформації через комунікацію” (Цимбалюк, 2011, с. 27).

Складник “медіа” – це похідний термін з латинської мови, що відображає посередництво при передачі інформації. Таким чином, мас-медіа право – це сукупність норм про суспільні відносини, пов’язані із засобами (технологіями) інформації, розраховані на велику кількість людей у їх комунікації, у т. ч. за контентом (змістом), на великі відстані (телекомунікації) (Цимбалюк, 2011).

Оскільки за своєю сутністю мас-медіа право пов’язане з правовідносинами у сфері інформації та супровідними до цього процесами у

вигляді збирання, зберігання та розповсюдження – це може говорити про належність мас-медіа права до галузі інформаційного права.

На початок XXI ст. Радою Європи, членом якої є і наша держава, було прийнято більше ста нормативно-правових актів, які за своєю суттю спрямовані на врегулювання відносин в інформаційній сфері.

Сама “інформаційна ситуація” в Україні має доволі суперечливий характер. Значна кількість нормативних актів регулюють та закріплюють окремі її аспекти. Зокрема, Закони України “Про основи Національної безпеки України”, “Про інформацію”, “Про інформаційні агентства”, “Про захист суспільної моралі”, “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”, “Про державну таємницю”, “Про Національну систему конфіденційного зв’язку” та інше. Однак проблема більше полягає в тому, що нормативне регулювання у сфері масової інформації розроблене та розпорошене у різних нормативно-правових актах та у результаті дублюються.

Ще однією особливістю норм, пов’язаних з мас-медіа є їх умовна інституціональна структурованість: за технологічною ознакою засобів, технікою їх матеріалізації: теле- радіомовлення; преса та друк; кінематографія. У зв’язку з цим і нормотворення має інституційний характер: теле-, радіоправо, право про друковані ЗМІ, право про інформаційні агентства, кінематографічне право тощо.

Також спостерігається інтеграція мас-медіа з Інтернет правом. Не можна не зазначити, що мас-медіа право в Україні – це суміжна підгалузь інформаційного права, оскільки в його межах прослідковується зв’язок з конституційним, адміністративним, фінансовим та кримінальним правом.

Багатовекторність мас-медіа законодавства обумовлюється його інтегративністю та суміжністю з провідними галузями права. І в Україні є максимально позитивні задатки для розвитку цієї підгалузі інформаційного права, на тлі сучасних тенденцій стрімкого розвитку постіндустріального суспільства в цілому (Цимбалюк, 2010, с. 324).

На теперішній час існує понад 150 міжнародних (універсальних) публічно-правових актів, які визначають міжнаціональні відносини стосовно інформаційної сфери. У багатьох країнах публічно-правове регулювання міжнародних інформаційних відносин інтегровано у національне законодавство. Наприклад, в Україні був прийнятий Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 р. Розділ VI

Закону визначає засади міжнародної інформаційної діяльності та співробітництва з іншими державними зарубіжними і міжнародними організаціями у сфері інформації.

Інформаційні права людини закріплені у ст.ст. 8, 10, 13, 17 Конвенції Ради Європи “Про захист прав людини і основоположних свобод” 1950 р. Так, ст. 8 визначає: “Кожна людина має право на поважання її особистого і сімейного життя, житла та таємниці листування. Держава не може втручатися в здійснення цього права інакше, як згідно з законом”.

У Резолюції 59 (I) Генеральної Асамблеї ООН зазначено, що свобода інформації є основним правом людини і критерієм усіх інших свобод.

Стаття 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. проголошує право кожного безперешкодно дотримуватися своїх поглядів, які включають свободу знаходити, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово або за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій розсуд.

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) зробила вагомий внесок у розвиток інститутів забезпечення і захисту свободи слова. Зроблено це було переважно на Конференції ОБСЄ з людського виміру, що проходила у три етапи: Париж 1989 р., Копенгаген 1990 р. і Москва 1991 р. У Підсумковому документі Копенгагенської наради (прийнятий 29 червня 1990 р.) держави-учасниці підтверджують, що “кожна людина має право на свободу вираження своїх думок, включаючи право на спілкування. Це право включає свободу дотримуватися своїх думок і отримувати і поширювати інформацію та ідеї без втручання з боку державної влади і незалежно від державних кордонів”. Попри все, держава має право вимагати ліцензування діяльності радіо-, теле- або кінопідприємств.

Крім того, важливо зауважити, що саме доступ до інформації є тим чинником, що відіграє важливу роль при формуванні громадянського суспільства. І політика держави у цій сфері знаходиться на міжнародній арені під пильним наглядом транснаціональної спільноти, оскільки Україна позиціонує себе як демократична держава. Діяльність цих структур детермінується багатьма факторами. Зокрема, інтегративні процеси безпосередньо впливають на трансформацію громадянських інститутів.

Однією з проблем інтегративності можна вважати ретроактивну імплементацію російського законодавства, оскільки не всі норми, запозичені законодавцем безпроблемно адаптуються до українського менталітету, оскільки поряд із цим відбувається негативістське стереотипотворення з боку політичних верхівок. Цей фактор вагомо впливає на правосвідомість споживача та його бажання до виконання останніх. Проте, етнополітика України останніми роками відрізняється багатовекторністю та адаптивністю, що дозволяє розширити межі позитивних запозичень в царині інформаційного регулювання. Вибрати правильний напрямок та скорегувати свідомість громадян покликана медіа політика держави та діяльність журналістів (ця частина не запозичена).

У цій царині неможливо не відзначити діяльність Фонду “Демократичні ініціативи” ім. Ілька Кучеріва і фірми “Юкреніан соціолоджі сервіс” на замовлення програми ООН в Україні у співпраці з ГО “Центр інформації про права людини” й Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Вони провели ґрунтовне дослідження респондентів у сфері обізнаності захисту своїх громадянських прав у сфері інформації. І серед найважливіших каналів інформації, що формують уявлення про права людини у сфері інформації серед респондентів є ЗМІ, а також найближче оточення (друзі та рідні), Інтернет та соціальні мережі, а також освітні заклади. Телебачення, відповідно, посідає перше місце. Результати такого соціального дослідження свідчать про неабияку довіру громадян до засобів масової комунікації в захисті своїх прав. З огляду на це, розуміти та брати за основу своєї діяльності права людини – головна задача ЗМІ та один з викликів для українських медіа. (Презентація результатів загальнонаціонального дослідження “Права людини в Україні”).

Після здобуття незалежності Україна пройшла значний шлях до становлення її в якості нового актора у системі міжнародних відносин. Цей процес характеризується входженням країни до світового інформаційного співтовариства, впровадженням сучасних інформаційних технологій, що, як результат, призводить до виникнення неврегульованих аспектів інформаційної діяльності, витоку інформації і маніпуляції новотвореннями у сферах масової комунікації.

Отже, у результаті дослідження було з’ясовано, що правові норми, які регулюють інформаційну діяльність ЗМІ, у т. ч. мас-медіа, досі

мають недосконалий та подрібнений характер. Зазначений інститут законодавства ще не характеризується досконалим концептуально-термінологічним апаратом, достатньою системністю та узгодженістю з іншими інститутами інформаційного законодавства.

Значним недоліком чинного українського законодавства, зокрема, є відсутність точності, дещо розмитість формулювань. Значна частина інформаційних відносин регулюється підзаконними правовими актами, або взагалі правила розпорошені за різними законодавчими актами у відповідних галузях права. Це значно ускладнює доступ до них та правильне використання чинного законодавства.

На закінчення можна додати, що критично необхідно створити законодавчий акт, який буде відповідати стану сучасного розвитку інформаційного суспільства в Україні, норми якого матимуть універсальний характер.

ЛІТЕРАТУРА

- Адорно, Т. (2001). *Исследование авторитарной личности*. М., Серебряные нити.
- Бесчастный, В.М. (2009). Розвиток інформаційного суспільства як позитивний чинник впливу на якість управління вітчизняною освітою. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 3. <<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=34>>
- Дзялошинский, И.М. (2001). *Методы деятельности СМИ в условиях становления гражданского общества*. М.: Пульс.
- Документ Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру НБСЄ, 1990 (Організація по безпеці та співробітництву у Європі). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_082/>
- Закон про державну таємницю, 1994* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 16, 93.
- Закон про захист суспільної моралі, 2004* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 14, 192.
- Закон про інформаційні агентства, 1995* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 13, 83.
- Закон про інформацію, 1992* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 48, 650.
- Закон про Національну безпеку України, 2018* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 31, 241.
- Закон про Національну систему конфіденційного зв'язку, 2002* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 15, 103.

Закон про основні засади розвитку суспільства на 2007-2015 роки, 2007 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 12, 102.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 (Рада Європи). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004>

Конституція України, 1996 (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>>

Лактионов, А. (2004). *Информационное общество: через тернии к звездам*. М.: ООО "Издательство АСТ".

Леонов, Н.С. (1996). *Информационно-аналитическая работа в загранучреждениях*. М., МГИМО (У).

Любка, А. (2018). Самопожирання як національна риса. Нам усім бракує позитиву. *El News*. <<https://www.eurolife.in.ua/archives/1992>>

Мартин, У.Дж. (1990). *Информационное общество. Теория и практика общественно-научной информации*, 3, 115-123.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 1966 (Організація Об'єднаних Націй). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043>

Павлюк, Л. (2003). Демократичний дискурс: історичні сценарії і тенденції "транзитивного" розвитку. *Вісник Львівського університету. Сер. Журналістика*, 23, 86-95. <<https://old.journ.lnu.edu.ua>>

Панова, І.В. (2011). Методи правового регулювання інформаційних правовідносин. *Вісник ХНУВС*, 1 (52), 252-260.

Печончик, Т. (2018). Навіщо потрібна програма з освіти у сфері прав людини. *НУШ. Нова українська школа*. <<http://nus.org.ua/articles/navishho-potribna-programa-z-osvity-u-sferi-prav-lyudyny/>>

Презентація результатів загальнонаціонального дослідження "Прав людини в Україні". *Сайт Фонду "Демократичні ініціативи Льва Кучеріва"*. <<https://dif.org.ua/article/prezentatsiya-rezultativ-zagalnonatsionalnogo-doslidzhennya-prava-lyudini-v-ukraini>>

Резолюція 59 (I), 2005 (Генеральна Ассамблея Організації Об'єднаних Націй). *Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй*. <<http://www.un.org/ru/ga/59/index.shtml>>

Рижанова, А.О. (2013). Засоби масової інформації. В кн.: Звересєва, І.Д. (ред.) (2013). *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери*. Київ; Сімферополь: Універсум.

Різун, В.В. (2008). *Теорія масової комунікації*. К., Просвіта.

Цимбалюк, В.С. (2011). Мас-медіа право в інформаційному суспільстві. *Інформація і право*, 1(1), 30-33.

Цимбалюк, В.С. (2010). *Інформаційне право (основи теорії і практики)*. К.: Освіта України.

Friedman, G. (2010). *The Next 100 Years: A Forecast for the 21st Century*. Anchor; Reprint edition.

Masuda, Y. (1983). *The Information Society as Postindustrial Society*. Washinton: World Future Soc.

REFERENCES

Adorno, T. (2001). *Issledovanie avtoritarnoj lichnosti* [The study of authoritarian personality]. Moscow, Serebrjanye niti. [in Russian].

Beschastnyi, V.M. (2009). Rozvytok informatsiinoho suspilstva yak pozytyvnyi chynnyk vplyvu na yakist upravlinnia vitchyznianoju osvitoiu [The development of the information society as a positive factor influencing the quality of management of domestic education]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. [Public Administration: Improvement and Development], no. 3. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=34> [in Ukrainian].

Dokument Kopenhahenskoj narady Konferentsii shchodo liudskoho vymiru NBSIE, 1990 (Orhanizatsiia po bezpetsi ta spivrobitnytstvu u Yevropi). [Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the OSCE, 1990 (Organization for Security and Cooperation in Europe)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_082/ [in Ukrainian].

Dzjaloshinskii, I.M. (2001). *Metody dejatel'nosti SMI v uslovijah stanovlenija grazhdanskogo obshhestva* [Methods of media activities in the formation of a civil society]. Moscow: Pul's. [in Russian].

Friedman, G. (2010). *The Next 100 Years: A Forecast for the 21st Century*. Anchor; Reprint edition.

Konstytutsiia Ukrainy, 1996 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Constitution of Ukraine, 1996 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> [in Ukrainian].

Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod, 1950 (Rada Yevropy). [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950 (Council of Europe)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in Ukrainian].

Laktionov, A. (2004). *Informacionnoe obshhestvo: cherez ternii k zvezdam* [Information Society: through thorns to the stars]. Moscow: OOO "Izdatel'stvo AST". [in Russian].

Leonov, N.S. (1996). *Informacionno-analiticheskaja rabota v zagranucherezhdzenijah* [Information and analytical work in foreign missions]. Moscow, MGIMO (U). [in Russian].

Liubka, A. (2018). Samopozhyrannia yak natsionalna rysa. Nam usim brakuie pozytyvu [Self-eating as a national feature. We all lack positive]. *El News*. Retrieved from: <https://www.eurolife.in.ua/archives/1992> [in Ukrainian].

Martin, U.Dzh. (1990). Informacionnoe obshchestvo [Information society]. *Teoriya i praktika obshchestvenno-nauchnoy informacii*. [Theory and practice of social scientific information], no. 3, 115-123. [in Russian].

Masuda, Y. (1983). *The Information Society as Postindustrial Society*. Washinton: World Future Soc.

Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava 1966 (Orhanizatsiia Ob'iednanykh Natsii). [International Covenant on Civil and Political Rights 1966 (United Nations)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 [in Ukrainian].

Panova, I.V. (2011). Metody pravovoho rehuliuвання informatsiinykh pravovidnosyn. [Methods of legal regulation of information legal relations]. *Visnyk KhNUVS*. [Bulletin of the KhNUVS], no. 1 (52), 252-260. [in Ukrainian].

Pavliuk, L. (2003). Demokratychnyi dyskurs: istorychni stsenarii i tendentsii “tranzytyvnoho” rozvytku [Democratic discourse: historical scenarios and trends of “transitive” development]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. Zhurnalistyka*. [Visnyk of Lviv University. Journalism], no. 23, 86-95. Retrieved from: <https://old.journ.lnu.edu.ua> [in Ukrainian].

Pechonchuk, T. (2018). Navishcho potribna prohrama z osvity u sferi prav liudyny [Why do you need a human rights education program]. *NUSh. Nova ukrainska shkola*. [NUSH. New Ukrainian School]. Retrieved from: <http://nus.org.ua/articles/navishho-potribna-programa-z-osvity-u-sferi-prav-lyudyny/> [in Ukrainian].

Prezentatsiia rezultativ zahalnonatsionalnoho doslidzhennia “Prava liudyny v Ukraini”. [Presentation of the results of a nationwide study “Human Rights in Ukraine”]. *Sait Fondu “Demokratychni initsiatyvy Ilka Kucheriva”*. [The site of the Foundation “Democratic Initiatives Ilko Kucheriv”]. Retrieved from: <https://dif.org.ua/article/prezentatsiya-rezultativ-zagalnonatsionalnogo-doslidzhennya-prava-lyudini-v-ukraini> [in Ukrainian].

Rezolucija 59 (I), 2005 (General'naja Assambleja Organizacii Obedinennyh Nacij) [Resolution 59 (I), 2005 (United Nations General Assembly)]. *Oficial'nyj sayt Organizacii Obedinennyh Nacij*. [The official website of the United Nations]. Retrieved from: <http://www.un.org/ru/ga/59/index.shtml> [in Russian].

Rizun, V.V. (2008). *Teoriia masovoi komunikatsii*. [The theory of mass communication]. Kyiv, Prosvita. [in Ukrainian].

Ryžanova, A.O. (2013). Zasoby masovoi informatsii. *V kn.: Zvierieva, I.D. (red.) (2013). Entsiklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery*. [Mass-media. In: Zveereva, I.D. (ed.) (2013). *Encyclopedia for specialists of the social sphere*]. Kyiv; Simferopol: Universum. [in Ukrainian].

Tsybaliuk, V.S. (2010). *Informatsiine pravo (osnovy teorii i praktyky)*. [Information Law (Fundamentals of Theory and Practice)]. Kyiv: Osvita Ukrainy. [in Ukrainian].

Tsybaliuk, V.S. (2011). Mas-media pravo v informatsiinomu suspilstvi [Mass media law in the information society]. *Informatsiia i pravo*. [Information and Law], no. 1(1), 30-33. [in Ukrainian].

Zakon pro derzhavnu taiemnytsiu 1994 (Verkhovna Rada Ukrainy). [The Law on State Secret 1994 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 16, 93. [in Ukrainian].

Zakon pro informatsiini ahentstva 1995 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on Information Agencies 1995 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 13, 83. [in Ukrainian].

Zakon pro informatsiiu 1992 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on Information 1992 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 48, 650. [in Ukrainian].

Zakon pro Natsionalnu bezpeku Ukrainy 2018 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on National Security of Ukraine 2018 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 31, 241. [in Ukrainian].

Zakon pro Natsionalnu systemu konfidentsiinoho zv'iazku 2002 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on the National System of Confidential Communication 2002 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 15, 103. [in Ukrainian].

Zakon pro osnovni zasady rozvytku suspilstva na 2007-2015 roky, 2007 (Verkhovna Rada Ukrainy). [The Law on the Basic Principles of the Development of Society for 2007-2015, 2007 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 12, 102. [in Ukrainian].

Zakon pro zakhyst suspilnoi morali 2004 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on the Protection of Public Morality 2004 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 14, 192. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Карпенко Г. Л. Смірнова Н. Р. Мас-медіа право на етапі постмодерну. – Стаття.

В роботі досліджено статус мас-медіа права на етапі постмодерну, визначено роль інформації в формуванні нової політичної віхи та з'ясовано проблему законодавчого визначення реклами в умовах розвитку нових сфер її застосування. Виявлено проблему усвідомлення прав людини респондентами щодо реалізації їх у повсякденному житті. Це важливий показник рівня правосвідомості в нашій державі. Як відомо, наявність вільного доступу до інформації та розуміння своїх прав є однією з важливих якостей інформаційного суспільства. В роботі також окреслено головні проблеми нормотворення в умовах інтеграційних процесів та ролі України на транснаціональній політичній арені.

Ключові слова: мас-медіа право, постмодерн, інтернет ресурси, інформаційні ресурси, інформаційні операції, резиденти.

АННОТАЦИЯ

Карпенко А. Л., Смирнова Н. Р. Масс-медиа право на этапе постмодерна. – Статья.

В работе исследован статус масс-медиа права на этапе постмодерна, определена роль информации в формировании новой политической вехи и определено проблему законодательного определения рекламы в условиях развития новых сфер ее применения. Обнаружена проблема осознания прав человека респондентами относительно реализации их в повседневной жизни. Как известно, не только свободный доступ к информации, но и уровень правосознания является весомым показателем демократического государства. В работе также очерчены главные проблемы нормотворчества в условиях интеграционных процессов и роли Украины на транснациональной политической арене.

Ключевые слова: масс-медиа право, постмодерн, интернет ресурсы, информационные ресурсы, информационные операции, резиденты.

